

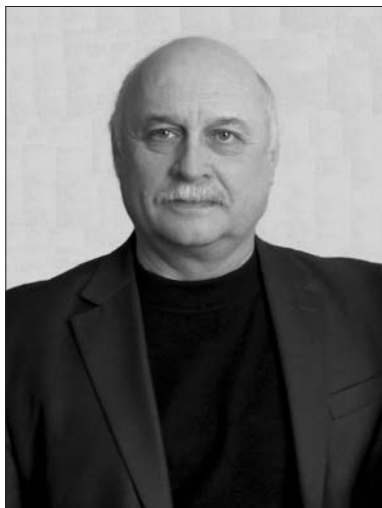
ВОЛОДИМИР ОЛЕКСАНДРОВИЧ ЄМЕЛЬЯНОВ (до 70-річчя з дня народження)

Володимир Олександрович Ємельянов — відомий вчений у галузі геології океанів і морів, засновник морської геоекології і медичної океанології, член-кореспондент НАН України (2015), доктор геолого-мінералогічних наук (1994), кандидат геолого-мінералогічних наук (1976). Лауреат Премії НАН України для молодих учених і студентів вищих навчальних закладів за кращі наукові роботи (1981), лауреат Премії імені В.І. Вернадського (2005), лауреат Державної премії України в галузі науки і техніки (2006), лауреат Премії імені П.А. Тутковського (2014).

Володимир Олександрович Ємельянов народився 8 грудня 1949 р. в м. Львів. Пізніше сім'я переїхала до м. Севастополь, саме з того часу все життя В.О. Ємельянова так чи інакше було пов'язане з морем. В 1956 р. родина переїжджає до м. Одеса. Тут завдяки бабці майбутнього вченого, Клавдії Леонідівні, удові загиблого у II Світовій війні полковника, Героя Радянського Союзу Гаврили Ємельянова, де Володимир влітку проводив багато часу зі своїми однолітками, майбутній геолог і геоеколог відчув бажання присвятити себе вивченню моря. Тому, коли після закінчення середньої школи постало запитання: «Куди далі йти вчитися?», коливаний, практично, не було.

Володимир Ємельянов поступає на геологічне відділення геолого-географічного факультету Одеського державного університету імені І.І. Мечникова. В той час університет був одним з трьох вищих навчальних закладів Радянського Союзу, і єдиним в Україні, що готував дипломованих морських геологів. На факультеті працювала когорта відомих викладачів і учених, серед яких: І.Я. Яцько (палеонтологія), Л.Б. Розовський (гідрогеологія, інженерна геологія), І.Н. Сулімов (нафтова геологія), В.М. Воскобойніков (моделювання динаміки берегів), І.П. Зелінський (інженерна геологія, моделювання берегових процесів); доцентів: О.М. Анастасєєва (тектоніка), І.В. Носирьова (геохімія), І.О. Одинцова (загальна геологія і корисні копалини), Л.П. Іщенко (літологія), Л.І. Пазюк (мінера-

В.О. Ємельянов

логія, кристалографія), Г.Г. Ткаченко (геофізика, геолого-геохімічне знімання морського дна), Ю.Д. Шуйський (геоморфологія дна і берегів морів і океанів); Г.І. Іванов та інші науковці і співробітники факультету — засновники Одеської школи морської геології.

В 1972 р. В.О. Ємельянов закінчує університетське навчання за фахом «геологічна зйомка та пошуки родовищ корисних копалин — морська геологія», отримує кваліфікацію «інженер-геолог» та поступає до аспірантури Інституту геологічних наук АН УРСР, під керівництво відомого ученого-гідрогеолога, одного з перших морських геологів України, члена-кореспондента АН УРСР, професора Андрія Євтіхіїевича Бабинця. В період навчання В.О. Ємельянов брав участь у морських експедиціях у Чорне море на українських

науково-дослідних суднах «Одеський університет», «Академік Вернадський», «Михайло Ломоносов» тощо. По закінченні аспірантури в 1977 р. успішно захистив кандидатську дисертацію «Водно-фізичні властивості глибоководних осадків Чорного моря».

В 1978—1979 рр. В.О. Ємельянов бере участь у першій українській спеціалізованій експедиції на НДС «Академік Вернадський» в Індійський океан, яку організував і очолив відомий учений-геолог, директор ІГН АН УРСР Євген Федорович Шнюков. Експедиція зробила величезний внесок в пізнання процесів сучасного седиментогенезу в різних за геологічними особливостями районах Індійського океану, розкриття закономірностей формування широкого переліку властивостей донних утворень, металогенії Індійського океану тощо. Матеріали, отримані експедицією, та результати їх інтерпретації оприлюднені в фахових наукових виданнях і фундаментальних монографіях. Таким чином, В.О. Ємельянов увійшов до когорти перших морських геологів України.

В подальшому В.О. Ємельянов продовжує наукові дослідження в галузі морської геології в ІГН НАН України. Разом зі своїми вчителями А.Є. Бабінцем і О.Ю. Митропольським розробляє основи нового наукового напрямку — морської гідрогеології. В 1981 р. у видавництві «Наукова думка» виходить в світ підготовлена колективом авторів фундаментальна монографія «Физико-механические свойства донных отложений Черного моря». Значну частину цієї монографії щодо методики досліджень, речовинно-генетичного складу, фізико-механічних та фізико-хімічних властивостей глибоководних осадів та їх взаємозв'язків, а також особливостей низки характеристик хімічного складу, властивостей та динаміки порових вод викладено за матеріалами В.О. Ємельянова.

Володимир Олександрович здійснив ряд закордонних наукових відряджень: в Гвінейській республіці (м. Конакрі, 1983—1985) він керував групою, яка досліджувала особливості формування донних осадів і рельєфу дна в Гвінейському регіоні Атлантичного океану та його узбережжя; на шельфі Західної Африки; узбережжі і в зоні мангрів Гвінеї. Результати проведених досліджень з питань літології, геоморфології, інженерної геології і геоecології регіону оприлюднені в понад 20 друкова-

Перші морські геологи України. Перший ряд (зліва направо): В.С. Бондар, В.І. Мельник, В.Я. Дідковський, А.Є. Бабінець, Б.Ф. Зернецький. Другий ряд (зліва направо): І.Е. Ломакін, В.М. Шовкопляс, М.М. Іванік, С.О. Клещенко, В.О. Ємельянов

них працях. В 1988 р. виходить монографія «Тропічна Атлантика. Регіон Гвінеї», в якій викладені основні узагальнені результати комплексного дослідження Тропічної зони Атлантичного океану у Гвінейському секторі, де вперше розглянуті атмосферні процеси і взаємодія океану і атмосфери, проблеми гідрології і гідрохімії прибережних вод Гвінеї, результати вивчення екосистеми Гвінейського шельфу а також матеріали щодо геології і геофізики материкової окраїни Гвінеї. В 1998 р. за запрошенням Болгарії він бере участь у міжнародній експедиції на океанографічному судні болгарських ВМС «Адмірал Бранимир Орманов» і, вперше у своїй практиці досліджень, опускається на підводному апараті в простори Чорноморської акваекосистеми на глибини понад 100 м.

У листопаді 1986 р. В.О. Ємельянов переводиться до Карадазького відділення Інституту біології південних морів ім. О.В. Ковалевського АН УРСР, згодом перейменованого на Карадазький природний заповідник НАН України, на посаду директора із природоохоронної роботи і одночасно бере участь у дослідженнях зони стику «суходіл-море» за тематикою відділу сучасного морського седиментогенезу ІГН НАН України і ряді морських експедицій.

В 1998—2002 рр. В.О. Ємельянов працює на посаді провідного, а пізніше, — головного наукового співробітника відділу сучасного морського седиментогенезу ІГН НАН України та, по теперішній час, займає посаду першого заступника головного ученого секретаря НАН України..

Протягом багатьох років наукова діяльність В.О. Ємельянова спрямована на вивчення широкого кола питань морської геології і геоєкології. Особливу увагу він приділяє вивченню закономірностей формування широкого переліку властивостей різних речовинно-генетичних типів донних осадів океанів і морів як геолого-екологічних систем, особливостям їх поширення, класифікування тощо. Розроблені ним головні положення, що утворили фундамент морської геоєкології, увійшли до монографії «Основы морской геоэкологии: теоретико-методологические аспекты» (2003). В ній автор наводить концептуальні підходи до вивчення донних відкладень морів і океанів як морських геоєкологічних систем (МГЕС), пропонує і обґрунтовує систему термінів і понять, яка охоплює не тільки ідеологію і спрямованість

морських геоекологічних досліджень, а й речовинну складову. В праці «Геоекологія Чорноморського шельфу України» (2004) розглядаються сучасний стан, причини порушень і антропогенні зміни компонентної субсистеми МГЕС, надано рекомендації щодо її охорони і захисту, запропоновано схему районування геоекосистеми регіону Чорного моря, намічено нові наукові проблеми в області морської геоекології, і відповідні напрями майбутніх досліджень щодо їх вирішення тощо. В спільній монографії «Геоэкология Украинского сектора глубоководной зоны Черного моря» (2012) авторами узагальнено багаторічні дослідження даних, фондових і опублікованих матеріалів, із застосуванням авторських концепцій, підходів і понять морської геоекології, висвітлені умови формування, розвитку і функціонування геолого-екологічної системи донних відкладів Українського сектора глибоководної зони Чорного моря.

В.О. Ємельянов приймає участь у низці морських експедицій в Чорне море на науково-дослідних судах «Професор Водяницький» і «Володимир Паршин», здійснює наукове керівництво аспірантами і виконує ряд наукових тем, зокрема, цільових комплексних програм наукових досліджень НАН України «Оцінка та прогнозування динаміки стану морського середовища та ресурсної бази Азово-Чорноморського басейну в умовах зростаючого антропогенного навантаження та кліматичних змін» (2012—2015 рр.) і «Стратегічні мінеральні ресурси України» (2012—2015 рр., 2016—2020 рр.).

Опис біографії і наукової діяльності В.О. Ємельянова був би не повним, якщо не згадати його внесок у дослідження особливостей і запасів такої природної лікувально-косметичної сировини як глибоководні пелоїди Чорного моря, яким вчений приділяє значну увагу впродовж понад 10 останніх років. Узагальнення отриманих результатів досліджень оприлюднено в монографії «Глубоководные пелоиды Черного моря» (2012). В праці, створеній у співавторстві з Є.Ф. Шнюковим і А.О. Нікітіною, наведено дані про умови формування, речовинний склад, лікувальні властивості глибоководних мулових осадів Чорного моря як нового невичерпного джерела високоякісних пелоїдів, що не поступаються за своїми лікувальними і косметичними особливостями знаменитим грязям Мертвого моря.

В останні роки В.О. Ємельянов приділяє багато уваги дослідженню комплексного впливу Океану на життя і добробут людини, особливо — на її здоров'я, а також навпаки, впливу людини на «здоров'я» Океану, закладає підвалини нового наукового напрямку — медичної океанології, який, за його прогнозами, займе в недалекому майбутньому одне з чільних місць в системі як медичних наук, так і наук про Океан.

Вагомі наукові результати з фундаментальних та прикладних питань морської геології та геоекології узагальнені В.О. Ємельяновим в 130 наукових публікаціях, в тому числі в 9 монографіях. Він є співавтором трьох патентів України.

Володимир Олександрович Ємельянов проводить значну науково-організаційну роботу. Він є членом спеціалізованої вченої ради Інституту геологічних наук НАН України із захисту докторських і кандидатських дисертацій за спеціальністю 04.00.10 — геологія океанів і морів та спеціалізованої ради при Інституті геохімії навколишнього середовища НАН України. Ювіляр входить до редколегії журналу «Геологія і корисні копалини Світового океану», раніше — науково-технічного журналу «Екологія довкілля та безпека життєдіяльності», бюлетеня «Український антарктичний центр» та збірника наукових праць «Екологічна безпека

прибережної та шельфової зон та комплексне використання шельфу». Він є заступником голови Секції Комітету державних премій в галузі науки і техніки України з присудження премій Президента України для молодих учених, заступником голови Ради з досліджень Світового океану НАН України, входить до складу Державної комісії з питань Державного реєстру наукових установ, комісії з питань проведення державної атестації наукових установ, комісії МОН України з питань проведення державної атестації закладів вищої освіти в частині проведення ними наукової (науково-технічної) діяльності та до Міжвідомчої координаційної ради з питань морських досліджень МОН України та НАН України, одночасно здійснює громадську роботу як виконавчий директор Благодійного фонду соціального захисту членів НАН України та їх сімей. Активно співпрацює з науковцями і науковими організаціями Болгарії, Туреччини, Румунії, Китаю та інших країн, виступає з науковими доповідями на національних і міжнародних конференціях, є членом міжнародної робочої групи країн Чорноморського басейну під егідою Єврокомісії, з розробки та імплементації Стратегії досліджень та інновацій Чорного моря, підготував трьох кандидатів наук, передає свій досвід молодим ученим і аспірантам.

На даний час займає посаду директора ДНУ «Центр проблем морської геології, геоекології та осадового рудоутворення НАН України» (до 15.05.2018 — ДНУ «Відділення морської геології та осадового рудоутворення Національної академії наук України»).

Редакційна колегія вітає ювіляра та бажає йому міцного здоров'я, нових наукових звершень та творчого довголіття.